

ПЕТРО ІЛЬЧЕНКО

ORCID iD: 0000-0001-8617-4228

Заслужений діяч мистецтв України,
професор кафедри оперної підготовки та музичної режисури Національної
музичної академії України ім. П.І. Чайковського
(Київ, Україна)
ilcenkopetro605@gmail.com

СТАНОВЛЕННЯ ОСНОВОПОЛОЖНИХ ПРИНЦИПІВ ТВОРЧОСТІ ЛЬВА ВЕНЕДИКТОВА В УМОВАХ ДІЯЛЬНОСТІ АНСАМБЛЮ ПІСНІ ТА ТАНЦЮ КИЇВСЬКОГО ВІЙСЬКОВОГО ОКРУГУ

Розглянуто молодосліджений період початку творчої діяльності Льва Венедиктова в Ансамблі пісні та танцю Київського військового округу. Досліджено масштаб особистості та творчий доробок видатного музиканта, блискучого хормейстера, диригента, педагога, художнього керівника знаного колективу. Проаналізовано шляхи становлення професійної майстерності митця, поступове формування його індивідуального творчого методу. З'ясовано вплив особистості Майстра на професійне зростання колективу, виховання плеяди талановитої молоді, яка складає нині золотий фонд української культури — видатних хормейстерів, диригентів, музикантів, викладачів, удостоєних державних нагород, наукових ступенів, почесних звань. Охарактеризовано особливості творчої атмосфери, морального клімату в колективі, мотивацію його учасників на досягнення значущих мистецьких завдань. Виявлено специфічний характер діяльності художнього керівника під час підготовки та проведення гастролей колективу в Україні та за її межами. Визначено основоположні принципи творчої діяльності Майстра, які отримали свій подальший розвиток в умовах Київського оперного театру. Окреслено його кадрову політику, яку відрізняв особистісний індивідуальний підхід до формування колективу. Встановлено специфіку репертуарної політики Льва Венедиктова в ансамблі, її багатовекторний підхід із наявністю творів армійської патріотичної, сучасної тематики, українських народних пісень, класичного репертуару, орієнтованого на філармонійну, академічну художньо-підготовлену аудиторію. Доведено, що в роботі над репертуаром проявилася колосальна ерудиція Майстра, спрямована на застосування синтезу різних засобів сценічної виразності в контексті театралізації концертних програм. Означено, що у професійній діяльності Льва Венедиктова органічно поєднувалися організаційно-управлінський, постановочно-демонстраційний, педагогічно-виховний аспекти роботи з колективом, що сприяло творчому зростанню та широкій популярності ансамблю в Україні і за її межами.

Ключові слова: творча діяльність Льва Венедиктова, Ансамбль пісні та танцю Київського військового округу, основоположні принципи роботи майстра, диригент-хормейстер.

Постановка проблеми... Лев Миколайович Венедиктов в історії української хорової музики посідає одне з найпочесніших місць. Видатний музикант, блискучий хормейстер, диригент, педагог, керівник театраль-

музичною справою. Митець, який упродовж своєї творчої діяльності отримав безліч найвищих державних і почесних нагород, звань, премій і відзнак. Про Льва Миколайовича написано безліч статей, наукових праць, створено чимало телевізійних передач і фільмів, що є заслуженим, закономірним і відповідним до масштабу особистості та створеного ним творчого доробку. Більше 70 років було віддано служінню високому мистецтву музики. Із них — 60 років Київському театру опери та балету, 70 років Київській консерваторії, 18 років Ансамблю пісні та танцю Київського військового округу.

Творчий внесок Майстра у формування національної школи хорового виконавства завжди привертав увагу науковців. Його творчий метод та індивідуальний стиль хорового виконавства широко визнані не тільки в Україні, а й за її межами як такі, що мають велику практичну цінність і довгострокову перспективу у сфері функціонування музичного театру. Основоположні принципи творчої діяльності Льва Миколайовича Венедиктова, закладені під час становлення його професійної майстерності у військовому ансамблі та розвинені в умовах Київського оперного театру, актуалізують обрану проблематику і потребують нового наукового осмислення в реаліях сьогодення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій... У науковому контексті найбільш дослідженим виявився період роботи Льва Миколайовича Венедиктова в Київському оперному театрі. Даному періоду присвячені монографії О. Летичевської (2018) з дослідженням музично-інтерпретаційного аспекту оперно-хорового виконавства в контексті творчої діяльності майстра; Ю. Станішевського (2002, 2012) з аналізом індивідуальних творчих підходів хормейстера у створенні музично-сценічних інтерпретацій оперних творів; М. Черкашиної-Губаренко (2015) з визначенням характеру співпраці режисера, хормейстера та співака-актора в роботі над оперною виставою. Особливостям вирішення Л. Венедиктовим хорових сцен у оперних виставах присвячені статті І. Гамкала (1992, 2014), К. Птиці (1976), Г. Степанченко (2017), спогади В. Тольби (1986), в яких охарактеризовані індивідуальні прийоми митця в

роботі над театральним твором.

Натомість, майже недослідженою виявилася творча діяльність Льва Миколайовича Венедиктова в якості художнього керівника та головного диригента заслуженого колективу України — Ансамблю пісні та танцю Київського військового округу (нині Заслужений академічний Ансамбль пісні та танцю Збройних сил України). Означений період позначився надзвичайно важливими знахідками в його мистецькій діяльності, оскільки саме у цей час були сформовані основоположні принципи, творче кредо Майстра, які отримують подальший розвиток в умовах Київського оперного театру.

Мета дослідження — визначити основоположні принципи творчої діяльності Льва Миколайовича Венедиктова, сформовані в умовах Ансамблю пісні та танцю Київського військового округу, які у подальшому утворюють підґрунтя для становлення індивідуального творчого методу Майстра.

Завдання дослідження:

- 1) розглянути організаційно-управлінську діяльність Льва Миколайовича в ансамблі, окреслити особливості його кадрової політики;
- 2) проаналізувати творчу діяльність Майстра, визначити основні аспекти його репертуарної політики;
- 3) з'ясувати специфіку творчого методу Льва Миколайовича у формуванні театралізованих програм;
- 4) встановити контент і характер діяльності Майстра в роботі з колективом ансамблю.

Виклад основного матеріалу дослідження... Разом із призначенням художнім керівником військового ансамблю 1972 року Лев Миколайович Венедиктов майже одночасно отримав призначення на посаду Головного хормейстера Київського оперного театру. Можливо, саме тому матеріалу про творчу роботу Майстра у військовому ансамблі цього періоду не так багато. У Енциклопедичному словнику «Митці України» 1992 року видання у статті про Льва Миколайовича вказується лише, що він «працював у військових ансамблях» (Гамкало, 1992).

Період керівництва Льва Миколайовича Венедиктова військовим ансамблем був одним з найплідніших в історії цього колективу, а для Льва Миколайовича це був етап формування його як масштабного керівника музично-театральної справи, формування власного стилю і методу диригентсько-хорової роботи. Перше з чого почав свою роботу у ансамблі новий керівник — формування кадрово-творчого осередку колективу. До оркестрової групи, яка на той час була достатньо кваліфіковано сформованою, було запрошено молодих амбітних музикантів, як правило переможців Міжнародних та Республіканських конкурсів. Це скрипалі: Аркадій Винокуров, Зіновій Зеленський, Олег Которович, Богдан Крися, Тарас Печений, Михайло Пітельман; віолончелісти: Олександр Макаренко, Віталій Мальцев; альтист Сергій Кулаков; кларнетист Віктор Тимець; контрабасист Петро Чуприна; піаніст Валерій Козлов. Мудро і професійно художній керівник провів роботу з гармонізації взаємовідносин між музикантами, які вже були в колективі і яких запросив безпосередньо він. Критерієм відбору кадрів у «даному цеху», як і в усьому колективі, став високий рівень виконавства, позитивні людські якості та художня досконалість музиканта.

Безпосередньо оркестром було доручено займатися на той момент молодому, але вже досвідченому, прекрасному музиканту і композитору Івану Карабицю. Їх ріднила не тільки висока музична кваліфікація, блискуча техніка роботи з виконавцями, а й глибока інтелігентність. Між двома музикантами за весь час роботи зберігалися лише найкращі теплі творчі відносини. Це відчували всі члени колективу і це давало плідні результати спільної творчої роботи. Цілком логічно, що коли 2005 року в Національній опері України імені Тараса Шевченка ставилася опера І. Карабиця «Київські фрески» хормейстером-постановником був саме Л. Венедиктов. Критики відмічали високу ефективність співпраці двох творчих особистостей: «Опера-ораторія, в якій визначальне місце відводиться хоровому компоненту, перетворилася на масштабне вокально-хорове полотно хору та оркестру» (О. Летичевська, 2018).

До хорової групи Лев Миколайович запросив як співаків, так і

хормейстерів, які мали прекрасні вокальні і музичні дані: Євгена Савчука, Віталія Білоножка, Олексія Юзефовича, Володимира Хорта, Володимира Харитонова, Віктора Тіткіна, Миколу Сікору, Володимира Богомаза. Солістами-вокалістами були запрошені: Володимир Зарков із Оперної студії Київської консерваторії та Василь Гаряга із столичного Оперного театру. Драматичну групу та групу ведучих програм ансамблю поповнили відомі креативні актори Євген Паперний, Іван Гаврилюк, Олександр Биструшкін, В'ячеслав Сланко. Багато із цих митців нині складають золотий фонд сучасної української культури, відмічені різного ступеня званнями: відзнаками Героя України, народних артистів, лауреатів Національних та Міжнародних премій та працюють у провідних творчих колективах України і зарубіжжя. Керівництво хоровою групою колективу було доручено хормейстеру Валерію Лупанову, який до сьогодні плідно працює у колективі ансамблю.

Новий керівник приділив увагу й формуванню балетного підрозділу колективу, укріпивши його артистами Державного ансамблю танцю України, Ансамблів народного танцю «Ятрань» та «Юність». Керівником балетної групи було призначено балетмейстера та танцівника Романа Жука.

Усі підрозділи отримали свободу творчого самовираження, але під пильним творчим керівництвом художнього керівника, який брав найактивнішу участь у роботі усіх «цехів», у тому числі балетному і театральному. Були збережені найкращі кадри, які працювали у колективі до Льва Миколайовича. Це солісти-вокалісти та артисти хору: заслужені артисти України Микола Абесінов, Віктор Гура, Анатолій Маняченко, Микола Бабак, В'ячеслав Єлісеєв, заслужений артист Казахстану Михайло Киянець, лауреати Всесоюзних та Республіканських конкурсів артистів естради Василь Прилипченко та Володимир Єфанов. Після «відходу» Льва Миколайовича Венедиктова з ансамблю ці артисти ще не одне десятиліття прикрашали колектив, а народний артист України Анатолій Маняченко й досі у творчому строю.

Наступним етапом роботи нового керівника стала робота по формуванню репертуару ансамблю. Звичайно, колектив мав виконувати різні завдання,

зокрема й ідеологічні. Тому репертуар, який залишився від попередника («Песня о Щорсе», «Песня о трубачах», «Песня о чекистах», «Ать — два», «Соловей, соловей, пташечка», «Старосолдацька», «Ехал я из Берлина») Лев Миколайович «не чіпав».

Роботу над творами армійської патріотичної сучасної тематики працював переважно хормейстер В. Лупанов — ретельно, із задоволенням, і навіть з певним куражем. Лев Миколайович контролював цей сектор роботи, вважав, що він має бути доведеним до відточеної форми виконавства. Окремі номери отримали при виконанні і театральньо-пластичне вираження. Але найбільшу увагу Майстер приділяв роботі над високохудожнім і масштабним, здебільшого класичним репертуаром. Над ним він працював особисто.

Від початку своєї роботи на посаді художнього керівника колективу Лев Миколайович Венедиктов створює багато самостійних програм для різної публіки. Відповідний репертуар орієнтований на контингент військових частин, училищ, політуправління округу, ветеранів армії та війни, інший — на філармонійну, академічну, художньо-підготовлену аудиторію. У репертуарі з'явилися «Соловушка» П. Чайковського, чоловічий хор «Закувала та сива зозуля» з музичної картини до «Вечорниць» П. Ніщинського, «Аве, Марія» та «Серенада» (мовою оригіналу) Ф.Шуберта, хор з опери Дж. Верді «Ернані», чоловічий хор «Расходилась-разгулялась...» з опери «Борис Годунов» М. Мусоргського. Чільне місце у репертуарі посів і епічний хорівий твір «Ой, Дніпро, Дніпро» М. Фрадкіна.

У роботі над цим репертуаром проявилась колосальна ерудиція Майстра, блискуче володіння драматургією партитури твору, величезний набір виражальних засобів. Він давав завдання дієсловом: «рвіть стосунки», «заперечуйте», «протестуйте», «закликайте», «оцінюйте», «формуєте думку», «моліться». Це були завдання не просто хормейстера, а театрального хормейстера. У роботі над певним твором увага приділялась біографії, творчості автора, історії написання твору та його виконання. Дуже часто у процесі роботи над тим чи іншим епізодом твору маестро долучав своє

візуальне бачення музики, виявляв емоційний образ музичної драматургії. Дихання є основою стабільності протяжності звуку, інтонації та його виразності. Метод наповнювання повітрям легенів, живота; метод, як тримати дихальну основу для співу; як направляти повітря у резонатори; як «тримати купол» — все це було блискуче розроблено у хормейстера і педагога хорового співу. Звичайно, технічна сторона хорового співу не була самоціллю. Дихання поєднувалося з утворенням і розвитком звуку, співу, керувалось організуючою думкою, надзавданням твору. Працюючи на вокально-сценічним втіленням твору, Маестро наголошував: «думайте, про що ви співаєте», «ви повинні бути розумним хором», «спів має бути осмисленим».

Про творчий репетиційний метод роботи Венедиктова з хором згадує диригент Національної опери України Іван-Ярослав Гамкало: «Ці репетиції були для мене академією хорової роботи: розспівування хору, робота над чистотою інтонації, диханням, особливо вдихом і рівномірним видихом, залежно від темпу, динаміки й агогіки. Про те найбільшої уваги він надавав вокальній культурі окремого співака, групи та хору, загалом, роботі над прикриттям, заокругленням звуку, які надають хору звучання красивого і благородного в різних регістрах. Коли шліфувався хоровий номер, головна увага зверталась на дикцію, ритм, штрихи і філірування хорового звучання» (Гамкало, 2014, с. 29).

Надзвичайно копітку роботу Лев Миколайович Венедиктов проводив над кожною музичною фразою. У розборі драматургії музики він докопувався до атому, з якого вона виникає, а виконавство музичного твору хористами доводилось до автоматизму. У своїй роботі з хоровим колективом Маестро керувався формулою театрального мистецтва, яку запропонував К. Станіславський: «Через свідоме до підсвідомого». Іноді хормейстер змінював завдання і твір міняв форму виконання. Вочевидь, це робилося для того, щоб твір не набував ознак формальності.

Вражала скрупульозна робота Майстра над композиційною побудовою твору. Композиція будувалась за законами зростання і перетікання напруження,

художні і музичні виражальні засоби розмірено розподілялись по всьому твору, вирізняючи його частини, акцентуючи події у певних складових зав'язки, кульмінації і звичайно розв'язки, завершення твору. Кожна репетиція була творчим навчанням, засвоєнням високих принципів музичного виконавства і досягненням поставленої мети на певному етапі роботи. Працюючи над програмами, колектив знав, до якої дати, події, місця виступу, глядацької аудиторії мало бути все підготовлено. Це організовувало колектив, давало системність і розміреність у роботі.

Найбільш цікавою виявилася робота над «Вечорницями» П. Ніщинського, де була досягнута колосальна емоційність викладення музичного твору, високий градус внутрішньої артистичної концентрації у розкритті змісту драматургії, масштабність самої картини, яка збурювала фантазію, емоцію слухачів, згуртувала всіх виконавців у єдиному задумі.

Лев Миколайович любив вибирати твори, що хвилюють душу, збуджують фантазію, твори високої художньої якості, які примушують думати. Ці аспекти яскраво проявились у хоровому творі «Закувала та сива зозуля», в якому органічно поєдналися споглядальність, епічність картини і бунтівна народна стихія її учасників. Саме в роботі над цим твором Лев Миколайович Венедиктов для збудження фантазії виконавців малював відеоряд подій: вони мусили уявляти події, про які співали.

Під час однієї гастрольної поїздки до Луганська творчий маршрут колективу пересікся з маршрутом Ансамблю пісні та танцю імені О. Александрова. Лев Миколайович високо цінував тодішній виконавський рівень цього ансамблю, і Київський колектив відвідав його концерт і прослухав велику програму, на яку був запрошений увесь військовий гарнізон Луганська. У їх виконанні блискуче прозвучав хоровий твір — українська народна пісня «Ой, видно село під горою». Весь зал надзвичайно тепло прийняв виступ ансамблю Александрова, кияни теж виказали колективу своє захоплення.

Наступного дня в Луганській обласній філармонії вже київський Ансамбль презентував свою концертну програму. Після концерту

Александрівці зайшли до киян. Їхня оцінка програми українського Ансамблю, особливо виконання твору «Закувала та сива зозуля» була надзвичайно високою, вони віддавали перевагу нашому виконанню музичних творів. Це було заслуженим визнанням професіоналізму колективу під орудою Льва Миколайовича Венедиктова.

Звичайно, не кожна репетиція, не кожен концерт, участь у художній акції приносили «художнє диво», але воно було притаманне більшості виступів колективу. Це досягалось напруженою повсякденною працею. Часто колектив виступав на далеко не ідеально облаштованих майданчиках, та й публіка була зовсім не підготовленою.

Перший «серйозний іспит» уже Ансамбль Льва Миколайовича Венедиктова «здав» на початку листопада 1972 року у Колонному залі Союзного будинку армії у Москві. Виступ був блискучим, високопрофесійним і тріумфальним, адже за чотири місяці потому ансамбль вже поїхав на гастролі до Сомалі. Це було серйозне визнання роботи Льва Миколайовича у військовому ансамблі як художнього керівника. Гастролю у березні 1973 року на африканському континенті підтвердили високий художній та виконавський рівень цього творчого колективу. Після них Ансамбль побував у багатьох зарубіжних гастрольних поїздках, але вже без Льва Миколайовича Венедиктова, який з травня 1974 року «сконцентрувався» на роботі Головного хормейстера столичного Оперного театру та педагога Київської консерваторії.

За його керівництва Ансамбль став творчою лабораторією української пісні. Часто артисти запрошувались на прослуховування нових творів О. Білаша, В. Верменича, С. Сабодаша, К. М'яскова. Твори українських композиторів бралися до репертуару, доопрацьовувалися, взаємозбагачувалися майстерністю виконавців і саме військовий ансамбль «давав їх першопрочитання». На відповідальні виступи ансамблю запрошувались із Оперного театру К. Огневий, В. Соколик, Б. Гнидь; із Київської філармонії М. Кондратюк, артист-музикант Ю. Алексик, із Київської консерваторії М. Різоль. У репетиційних залах можна було побачити П. Вірського,

С. Турчака, Л. Силаєва, які співпрацювали з колективом. Ансамбль побував на гастролях і працював на найпрестижніших майданчиках Белгорода, Дніпропетровська, Донецька, Житомира, Кіровограду, Конотопа, Кременчука, Кривого Рогу, Луганська, Маріуполя, Миргорода, Москви, Полтави, Старого Осколу, Тернополя, Харкова, Хмельницького, Черкас, Чугуєва, Чернігова тощо. З великим успіхом виступав ансамбль у військових частинах, училищах. Частим гостем колектив був і на урядових концертах, відзначеннях пам'ятних і святкових подій на головних сценах України.

Лев Миколайович Венедиктов не завжди мав можливість часто гастролювати з ансамблем в обласні і районні центри. Натомість, у нього була повага художнього керівника до свого колективу, до своїх колег, до спільної роботи. Він намагався дотримуватися статутного армійського принципу «переживати разом з усіма всі армійські труднощі». Це давало посил всьому колективу, що не має бути «прохідних концертів».

Дослідниця творчості Льва Миколайовича О. Летичевська зауважувала: «Набуті навички поступово формували власний стиль і методи диригентської роботи, визначальними особливостями якої стали ґрунтовний аналітичний підхід до виконуваних творів, вимогливість у здійсненні поставлених творчих завдань, виразна й лаконічна мануальна техніка. Не останню роль відіграло вміння налагоджувати між диригентами та артистами енергетичний взаємозв'язок, особливе відчуття довіри й взаємної наснаги у творенні художнього образу. На практиці всі ці якості Л.М. Венедиктов застосував вже на посаді диригента, а згодом — головного диригента Ансамблю Київського військового округу. Високий художній рівень колективу був підтверджений Першим місцем на Всесоюзному огляді військових ансамблів» (Летичевська, 2018, с. 37).

Лев Миколайович Венедиктов агітував солдат дійсної строкової служби (учасників ансамблю) відвідувати концерти та репетиції інших художніх колективів. У них була нагода відвідувати репетиції, а потім і вистави у Київському театрі опери та балету. Наприклад, побувати на репетиціях і на

виставі «Катерини Ізмайлової» Д. Шостаковича. Це була масштабна, надзвичайно тонка, «точно» музично і театральна розроблена вистава, роботи диригента К. Симеонова, виконавиці головної ролі Катерини Є. Колесник, і звичайно хормейстера Льва Миколайовича Венедиктова з невіддільним від нього хором. Під час гастролей українського театру до Москви вийшла окрема стаття про хор Льва Миколайовича. Це єдина стаття у тогочасній пресі, присвячена виключно хору оперного театру, в якій зокрема зазначалося: «... особливе місце в оперному колективі киян посідає хор. Роздольна співучість становить основу виконавської манери хору. Краса і шляхетність, звучання його кантилени поєднуються із рідкісною чистотою і стрункістю його інтонації. У виконанні хору звучать багатотональні здобутки національної пісенної культури. І, мабуть, не випадково з таким натхненням, неповторно прекрасно звучать у киян народні хорові сцени» (К. Птиця, 1976). Така висока оцінка була абсолютно заслуженою.

До високої професійної майстерності треба додати вміння Льва Миколайовича вірити своїм хористам, артистам, музикантам і любити їх. Виконавці у колективі були різного рівня, обдарування й освіти, але всі знали, що завдяки таланту Маестро буде досягнуто високого рівня ансамблевого виконання. Про мотивацію учасників ансамблю на досягнення високого результату свідчить рецензія Г. Степанченко: «Репетиції будь-якого хорового колективу, яким керував Лев Миколайович Венедиктов, завжди були прикладом натхненної творчості. Про свій колектив він говорив із душевним хвилюванням і вдячністю... Талановиті артисти в кожному виступі відповідали йому мистецькою майстерністю» (Степанченко, 2017, с. 9). Художній керівник був ще й «охоронцем позитивної атмосфери» у колективі, хорошого мистецького настрою, творчої взаємодопомоги, просто доброти. Беззаперечний авторитет допомагав Льву Миколайовичу обходитись без важелів автократичного керівництва, педалювання силових засобів. Тому й запам'яталась радість творчості, знаходження парадоксальних художніх рішень, а найголовніше — шана і вдячність Ансамблю, слухачів і глядачів за спільну роботу.

Оцінюючи творчу діяльність Льва Миколайовича Венедиктова, видатний диригент і музикант В. Тольба дав таку його характеристику: «У Льва Миколайовича все прекрасно — і майстерність, і чарівність, і зовнішній і внутрішній вираз. Коли батько Венедиктова Микола Якович (вихованець Петербурзької придворної капели, один із засновників і художніх керівників Ансамблю пісні та танцю Київського військового округу) прийшов якимось на виставу і запитав мене про сина, я сказав йому: “це наша гордість і наш улюбленець”. Л. М. Венедиктов безперечно один з найкращих оперних хормейстерів Радянського Союзу. Як з власного досвіду, так зі слів старіших хористів можу з упевненістю казати, що він (разом з А. Каваліні, В. Штоком і М. Таракановим) входить у четвірку найвидатніших хормейстерів, які коли-небудь працювали в оперних театрах України. Висока загальна і художня культура, відмінне знання вокалу та майстерність хорового диригування, вишуканий смак, тонкий слух і глибоке проникнення у стиль і зміст виконуваних творів (1986, с. 67). Продовжуючи описувати його характеристику, В. Тольба цитує вислів Д. Шостаковича: «Мене підкорив Ваш хор. Лев Миколайович не тільки зрозумів, але й відчув стиль моєї музики. Хори у виставі найдовершеніші. Вони не фон, вони діють у виставі» (1986, с. 68).

В Ансамблі Лев Миколайович був не лише художнім керівником, диригентом, хормейстером, а й педагогом. Серед його випускників багато видатних хормейстерів диригентів, відомих музикантів — Кирило Карабиць, Богдан Пліш, Анатолій Семенчук, Володимир Шейко, Наталія Кречко, Анжеліка Масленнікова, Микола Лисенко та інші. Більшість з тих, хто працював з Львом Миколайовичем у тому чи іншому колективі, вважають себе учнями Великого Майстра.

Висновки.

1. Кадрову політику Майстра відрізняв особистісний, індивідуальний підхід до формування колективу Ансамблю пісні та танцю Київського військового округу.

2. Його репертуарну політику характеризував багатовекторний підхід, що

передбачав наявність творів як армійської тематики, так і класичного репертуару, орієнтованого на філармонійну, академічну, художньо-підготовлену аудиторію. Окремим вектором були твори сучасних композиторів та українські народні пісні.

3. В роботі над репертуаром проявлялася колосальна ерудиція Майстра, його творчий метод, спрямований на застосування синтезу різних засобів сценічної виразності в контексті театралізації концертних програм.

4. У творчій діяльності з колективом Ансамблю пісні та танцю Київського військового округу Лев Миколайович Венедиктов органічно поєднував організаційно-управлінські, мистецько-постановочні та педагогічно-виховні аспекти.

Перспективи подальших розвідок... Творча спадщина Льва Миколайовича Венедиктова є неоціненним джерелом живлення не одного покоління митців. Його доробок заклав міцне підґрунтя для довгострокової перспективи хорового диригування не тільки у концертно-філармонійній, а й музично-театральній сфері. Подальші дослідження творчої спадщини Майстра можуть відкрити ще багато невідомих пластів особливостей диригентської практики, його творчого методу та індивідуального стилю, які набувають великого значення в освітньо-професійній підготовці хормейстерів, мистецькій практиці музичного театру та філармонійної (концертної) естради.

Список використаної літератури і джерел

1. Гамкало, І.-Я. Д., 1992. Венедиктов Лев Миколайович. У кн.: А. В. Кудрицький, ред. *Митці України*. Київ: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, с.109.
2. Гамкало, І.-Я. Д., 2014. Легенда оперного хору. *Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського*, 4(25), сс.24–30.
3. Летичевська, О. М., 2018. *Хорове виконавство в оперній виставі: творчість Л. М. Венедиктова*. Київ: Музична Україна.
4. Птиця, К., 1976. Хор оперного театру. *Советская культура*, 27 июля.
5. Станішевський, Ю. О., 2002. *Національний академічний театр опери та балету України імені Тараса Шевченка: Історія і сучасність*. Київ: Музична Україна.
6. Станішевський, Ю. О., 2012. *Національна опера України. 2001–2011*. Київ: Музична Україна.
7. Степанченко, Г., 2017. Незабутній маестро — Лев Венедиктов. *Українська музична газета*, 4(106), жовтень–грудень, с.9.
8. Тольба, В. С., 1986. Лев Николаевич Венедиктов. У кн.: В. С. Тольба. *Статьи, воспоминания*. Київ: Музична Україна, сс.67–69.

9. Черкашина-Губаренко, М., 2015. *Оперний театр в мінливому часопросторі*. Харків: Акта.

References

1. Hamkalo, I.-Ya. D., 1992. Venedyktov Lev Mykolaiovych. In: A. V. Kudrytskyi, ed. *Myttsi Ukrainy* [Artists of Ukraine]. Kyiv: Ukrainska entsyklopedia im. M. P. Bazana, p.109.
2. Hamkalo, I.-Ya. D., 2014. Lehenda opernoho horu [Legend of the opera choir]. *Chasopis Natsionalnoi muzychnoi akademii Ukrainy imeni P. I. Chaikovskoho*, 4(25), pp.24–30.
3. Letychevska, O. M., 2018. *Horove vykonavstvo v opernii vystavi: tvorchist L. M. Venedyktova* [Choral performance in an opera performance: works by LM Venediktov]. Kyiv: Muzychna Ukraina.
4. Ptitsya, K., 1976. Khor opernogo teatra [Opera House Choir]. *Sovetskaya kultura*, July 27.
5. Stanishevskiy, Yu. O., 2002. *Natsionalnyi akademichnyi teatr opery ta baletu Ukrainy imeni Tarasa Shevchenka: Istorii i suchasnist* [Taras Shevchenko National academic opera and ballet theater of Ukraine: History and the present]. Kyiv: Muzychna Ukraina.
6. Stanishevskiy, Yu. O., 2012. *Natsionalna opera Ukrainy. 2001–2011* [National Opera of Ukraine. 2001–2011]. Kyiv: Muzychna Ukraina.
7. Stepanchenko, H., 2017. Nezabutnii maestro — Lev Venedyktov [Unforgettable maestro — Leo Venediktov]. *Ukrainska muzychna hazeta*, 4(106), p.9.
8. Tol'ba, V. S., 1986. Lev Nikolaevich Venediktov. In: V. S. Tol'ba, ed. *Stat'i, vospominaniya* [Articles, memories]. Kyiv: Muzychna Ukraina, pp.67–69.
9. Cherkashyna-Hubarenko, M., 2015. *Opernyi teatr v minlyvomu chasoprostori* [Opera House in the changing time-space]. Harkiv: Akta.

ILCHENKO PETRO

ORCID iD: 0000-0001-8617-4228

Honored Art Worker of Ukraine,

Professor at the Department of Opera Training and Music Producing
at the P. Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine

(Kyiv, Ukraine)

ilcenkopetro605@gmail.com

FORMATION OF THE FUNDAMENTAL PRINCIPLES OF LEV VENEDIKTOV'S CREATIVITY IN THE PERFORMING ACTIVITIES OF THE SONG AND DANCE ENSEMBLE AT THE KIEV MILITARY DISTRICT

The little-studied period at the beginning of Lev Venediktov's creative activity in the Song and Dance Ensemble at the Kyiv Military District is considered. The scale of personality and creative work of an outstanding musician, brilliant choirmaster, conductor, teacher, artistic director of a well-known ensemble is studied. The ways of formation of professional skill of the artist, gradual formation of his individual creative method are analyzed. The influence of the Master's personality on the professional growth of the team, education of a galaxy of talented youth, which is now the golden fund of Ukrainian culture — outstanding choirmasters, conductors, musicians, teachers, state awards, degrees, honorary titles. The peculiarities of the creative atmosphere, the moral climate in the team, the motivation of its participants to achieve significant artistic goals are described. The specific nature of the artistic director's activity during the preparation and conducting of the band's tours in Ukraine and abroad is revealed. The basic principles of the Master's creative activity, which received their further development in the conditions of the Kyiv Opera House, are determined. His personnel policy, which was distinguished by a personal individual approach to the formation of the team is outlined. The specifics of Lev Venediktov's repertoire policy in the ensemble, its multi-vector approach with the presence of works of army patriotic, modern themes, Ukrainian folk songs, classical repertoire focused on the

philharmonic, academic artistically prepared audience are established. It is proved that in the work on the repertoire the colossal erudition of the Master was shown, directed on application of synthesis of various means of stage expression in the context of theatricalization of concert programs. It is noted that Lev Venediktov's professional activity organically combined organizational-managerial, staging-demonstration, pedagogical-educational aspects of work with the team, which contributed to the creative growth and wide popularity of the ensemble in Ukraine and abroad.

Keywords: *creative activity of Lev Venediktov, Song and Dance Ensemble of the Kyiv Military District, basic principles of the master's work, conductor-choirmaster.*

Стаття надійшла до редакції 05.01.2021